

8. היערכות בית ספרית – היבט ארגוני

8. א. אילוצים ותובנות בתכנון מערכת השעות

• תפיסות פדגוגיות

- חשוב שמערכת השעות תהיה מבוססת על התפיסות הפדגוגיות של צוות בית הספר. לצורך כך יש לבחון מחדש את יעדי בית הספר ולהגדיר את ממדי ההצלחה אל מול הרפורמה.
- יש לערוך שיח נרחב בחדר המורים סביב התשומות, שתורמות לטיוב ההוראה והלמידה. המשאבים שנוספו לבית הספר עם הכניסה לרפורמה, ובראשם השעות הפרטניות, מאפשרים להביא לידי ביטוי תפיסת עולם המכוונת למתן מענים דיפרנציאליים לצרכים שונים של תלמידים ולמימוש הפוטנציאל הלימודי והחברתי של כל תלמיד.

• מוכנות לגמישות והסתגלות תהליכית לשינוי

- יש להיערך ולהכין את סגל ההוראה לאפשרות שיהיה תכנון מחודש של המערכת מספר פעמים בשנה על פי הצרכים המשתנים והתובנות מהעשייה.
- מערכת שעות דינאמית ומשתנה מבטאת שינוי בתרבות העבודה, המאפשר היענות מהירה לצרכים העולים מהמשוב ומהמפויים בבית הספר.
- כדאי להתיעץ עם המורים מתי הם מעוניינים ללמד שעות פרטניות, מתי לשבץ שעות תומכות הוראה – בלי להתחייב כמובן. יש חשיבות רבה לשיתוף.
- יש המעדיפים שיבוץ שעות פרטניות בשעות קצה, בעוד אחרים מעדיפים להימנע מכך.

• תכנון המערכת

- תכנון מערכת השעות של המורים בבית ספר ברפורמה גמיש יותר משום שהמורים נמצאים ימים מלאים, אין צורך להתחשב באילוצים כגון "חלונות" ו"דלתות" של מורים.

8. ב. שעות פרטניות - כללי הפעלה

מתוך חוזר מנכ"ל נוהלי הפעלת רפורמת "אופק חדש" בגני הילדים, בבתי הספר היסודיים ובחטיבות הביניים תשע"ב/9 (א') 01 במאי 2012.

- 1) השיעור הפרטני נועד לזמן לכלל התלמידים אפשרויות למידה מגוונות העונות על הצרכים שזוהו במיפויים שמורים עורכים מעת לעת. חלוקת השעות הפרטניות תיעשה באופן שיינתן מענה מתאים לצרכים שזוהו במיפויים, בהתחשב במכלול המשאבים העומדים לרשות בית הספר ובהלימה ליעדים המוגדרים על ידי משרד החינוך.
- 2) כל התלמידים זכאים ללמוד במסגרת השעות הפרטניות. יחד עם זאת, ברור כי בפרק זמן נתון לא יוכלו ללמוד אלא רק חלק מתלמידי בית הספר. בית הספר יתאים את מערך השימוש בשעות אלה למענה מיטבי לצרכים השונים של התלמידים.
- 3) השעות הפרטניות הן תוספת של משאב לימודי-חינוכי-חברתי ורגשי לשעות הלימוד השבועיות המחייבות בבתי הספר.
- 4) השתתפות התלמידים בשעות הפרטניות, בכפיפות למערכת השעות שנקבעה להם, היא חובה.
- 5) השעות הפרטניות תוקדשנה לטיפול מצוינות ולקידום הישגי התלמידים, תפקודם ורווחתם.
- 6) כל השעות הפרטניות תתמקדנה בתחום הלימודי (העשרה, העמקה, הטרמה ותגבור) ותבוצענה על ידי מורים המתמחים בתחום הנלמד. מחנכי הכיתות יקדישו (מתוך סך השעות הפרטניות שלהם) 2 שעות לניהול הכיתה, לשיחות אישיות עם תלמידי כיתת החינוך כיחידים או בקבוצה (עד 5 תלמידים) בתחום החברתי – ערכי והרגשי.
- 7) מורי השילוב ילמדו בשעות הפרטניות תלמידים בעלי צרכים מיוחדים, הזכאים לתכנית השילוב.
- 8) הלמידה בקבוצה הקטנה תתקיים במגוון הרכבים לימודיים וחברתיים כדי לאפשר למידת עמיתים ברמה גבוהה לכל התלמידים.
- 9) צוות בית הספר יבחן לפחות פעם בחודשיים את שיבוץ התלמידים בקבוצות השונות ויעדכן את חלוקת השעות לאור הערכה מעצבת.

10) תפקיד מחנך הכיתה

- על מחנך הכיתה, בין יתר תפקידיו, לנהל באופן מיטבי את משאב הזמן הנוסף ללמידה של כל תלמיד בכיתתו, תוך תיאום עם כל הגורמים השותפים ומעקב אחר תפקודם של תלמידיו ואחר התקדמותם.

11) תפקידי עובד ההוראה

- הפעלת הוראה ממוקדת בפרט המסייעת לכל התלמידים לצמוח אינטלקטואלית, רגשית וחברתית ולסגל לעצמם כשירויות למידה נדרשות
- תכנון ההוראה-למידה בשעות הפרטניות על בסיס נתונים על צרכי התלמידים בתחומים הלימודיים, החברתיים והרגשיים
- קיום דיאלוג מיטבי עם כל תלמיד במטרה לספק לכל אחד מהם תמיכה רגשית עקבית ומכילה
- יצירת אקלים חינוכי-לימודי מיטבי בקבוצה הקטנה המאפשר לכל תלמיד שייכות, קבלה ומסוגלות עצמית
- התאמת שיטות ההוראה לצורכי התלמידים ולמטרות שהוא מבקש להשיג
- שילוב ההערכה כחלק מובנה בתהליך ההוראה-למידה ומתן משוב בהיר המקדם את המשך הלמידה תוך שיתוף התלמידים בפיתוח תבחינים להערכה.
- יידוע ההורים על תכנית העבודה עם ילדם.

8. ב.1. שיבוץ השעות הפרטניות

רצוי לארגן את מערכת השעות הפרטניות בנוסף לשיעורים בכיתה, בסוף יום הלימודים, או באופן כזה שכתה שלמה תתחלק לקבוצות קטנות באותה שעה בהתאם לתכנית הלימודים/ העבודה הבית ספרית.

בבתי ספר אזוריים שתלמידיהם מגיעים בהסעות והפועלים 5 ימי לימוד אפשר ללמד לכל היותר שעתיים מתוך סך כל השעות הפרטניות של המורה במקביל לשעות הלימודים בכפיפות לאישור ממנהל המחוז. המקצוע שיילמד בשעה הפרטנית הוא אותו מקצוע שיילמד בכיתה. שאר השעות הפרטניות תינתנה כשעות אורך. בבתי ספר אלה יש לתאם את מערך ההיסעים בהתאם למערכת השעות הבית-ספרית ובכללה השעות הפרטניות. יש לשאוף שתלמידים לא יצאו באופן קבוע מאותם השעורים.

מורות במשרת אם תוכלנה ללמד שעה אחת לכל היותר מתוך סך כל השעות הפרטניות, במקביל לשעות הלימודים. זאת בתנאי, שהמקצוע שילמד בשעה הפרטנית הוא אותו מקצוע שילמד בכיתה. שאר השעות הפרטניות תינתנה כשעות אורך.

להלן הצעות אפשריות נוספות לשיבוץ השעות הפרטניות:

שיבוץ שעות פרטניות לתלמידי אותה כיתה במקביל לשעות הוראה באותו מקצוע במהלך היום. שיבוץ מורה באותו תחום דעת לשעה פרטנית במקביל לכיתה או מס' כיתות הלומדות את תחום הדעת באותה השעה. קביעת שעה במערכת בה משובצים מס' מורים במקצוע אחד או במס' מקצועות במקביל לקיום שעה פרטנית לחצי כיתה/ כיתה שלמה. שיבוץ שעות פרטניות ב7:45 כשהשעה הראשונה של יום הלימודים בביה"ס תתחיל ב8:30. השעות הפרטניות אינן קשיחות. בית ספר ימפה את הצרכים ותחומי העניין של התלמידים והמורים, ויערוך 4 פעמים בשנה בקרה על אופן ניצול השעות בהיבטים של הצורך ויעילות השעות להשגת יעדי בית הספר. מומלץ מאד לאפשר גם לתלמידים הזקוקים לתגבור לימודי ללמוד גם נושאים נוספים מתחומי העניין שלהם.

8.ג. שעות השהייה – כללי הפעלה

מתוך חוזר מנכ"ל נוהלי הפעלת רפורמת "אופק חדש" בגני הילדים, בבתי הספר היסודיים ובחטיבות הביניים תשע"ב/9 (א') 01 במאי 2012.

1) שעות השהייה הן חלק ממשרתו של כל מורה וחלק בלתי נפרד מיום עבודתו בבית הספר. לפיכך יש לפעול לפי הכללים האלה:

- השעות תשובצנה במערכת השעות האישית והבית-ספרית כשעות עבודה לכל דבר
 - אפשר לשבץ את שעות השהייה במשך כל שעות העבודה (לאורך כל יום העבודה)
 - אין לכפות על מורה שעת מילוי מקום על חשבון שעת שהייה.
- 2) שעות השהייה תוקדשנה לפעילות מקצועית אישית של המורה ולפעילות בית-ספרית.

3) שעתיים שבועיות משעות השהייה בבית הספר היסודי ו-4 שעות שבועיות משעות השהייה תוקדשנה לשיבות עבודה; למשל: ישיבות עם מנהל בית הספר, ישיבות של המועצה הפדגוגית, ישיבות של הצוותים המקצועיים עם רכזי המקצוע, ישיבות עם מדריכים, ישיבות של הצוותים הרב-מקצועיים: מורה, יועץ, פסיכולוג, רכז חינוך חברתי ועוד.

4) הפעילויות שתיכללנה במסגרת יתר שעות השהייה הן הכנת חומרי למידה ותכנון ההוראה, מפגשים פרטניים עם הורים, בדיקת עבודות ומבחנים, הכנת לוח זמנים של מפגשים אישיים, היערכות לפעילויות בית-ספריות וכד'.

8. ב.2. שיבוץ שעות השהייה

מומלץ לשבץ את שעות השהייה במקבצים של שעתיים – שלוש על מנת לאפשר למורים עבודה רציפה ומשמעותית. ישנה עדיפות לשיבוץ שעות השהייה במהלך היום, כך מתאפשרת מנוחה והפוגה למורים.

8. ד. תשתיות לסביבות עבודה

הרפורמה מחייבת שני סוגים של מרחבי עבודה חדשים למורים:

פינה לעבודה פרטנית - המיועדת לעבודת מורה עם קבוצה קטנה של תלמידים.
פינה לשעות שהייה – המיועדת למורים בשעות שהם אינם מלמדים בכתות.

לצורך הכשרת מרחבי העבודה ינוצלו חללים קיימים בבית הספר, ובמידת הצורך בהעדר מרחב פיזי מתאים יוצבו מבנים בשטח בית הספר. בשיבוץ מערכת השעות יש לתת את הדעת לשיבוץ החדרים/ פינות העבודה.

9. היערכות בית ספרית – היבט פדגוגי

מתוך חוזר מנכ"ל נוהלי הפעלת רפורמת "אופק חדש" בגני הילדים, בבתי הספר היסודיים ובחטיבות הביניים תשע"ב/9 (א') 01 במאי 2012.

9.א. שעות פרטניות היבט פדגוגי

9.א.1. המטרות

השעות הפרטניות מאפשרות הקניית חינוך, הוראה ולמידה ממוקדים בפרט, ומטרתן המרכזית היא לאפשר את קידום ההישגים הלימודיים. חינוך והוראה הממוקדים בפרט מאפשרים מימוש טוב יותר של מטרות החינוך והגעת כל התלמידים להישגים הנדרשים.

הנחות היסוד של ההוראה הממוקדת בפרט

- כל תלמיד הוא אחד, יחיד ומיוחד.

- הלמידה היא תהליך אישי, מודע ומושכל המתרחש בהקשר חברתי בתוך יחסי גומלין עם מבוגרים משמעותיים ועם בני קבוצת השווים.

- הוראה פרטנית (מורה-תלמיד) והוראה בקבוצה קטנה שונות במהותן ובאמצעיהן מהוראה במסגרת כיתה ומחייבות למידה והכשרה ייחודית של המורה.

9.א.2. מאפייני ההוראה הממוקדת בפרט

- ארגון ההוראה בסביבה לימודית עשירה, מאתגרת ותומכת כאחת, המאפשרת לכל תלמיד להתקדם על פני הרצף הלימודי-חינוכי הן בכיתתו, הן במעבר מכיתה לכיתה והן במעברים בין שלבי החינוך (משלב החינוך הקדם-יסודי לחינוך היסודי ומהחינוך היסודי לחינוך העל-יסודי)

- העמקת ההיכרות של המורים עם תלמידיהם

- התאמת ההוראה-למידה לתלמידים בקבוצה ולכל תלמיד כפרט, באופן שיוכלו להתפתח בהיבטים השונים – השכלי, הרגשי, החברתי-ערכי, החושי-תנועתי והמרחבי ולהגיע להישגים הנדרשים

- מעקב טוב יותר אחר התקדמות התלמידים ומתן משוב איכותי לצורך קידום
- פיתוח יחסי גומלין קרובים ואיכותיים יותר בין המורה לתלמיד וכן בין התלמידים לבין עצמם במסגרת הקבוצה
- מתן אפשרות לכל תלמיד לבוא לידי ביטוי ולחוש תחושות שייכות, הערכה וקבלה.

9.א.3. התוצאות המצופות

- שיפור בהישגי התלמידים, בתפקודם וברווחתם והבאת התלמידים להישגים הנדרשים כפי שנקבעו בתכניות הלימודים הארציות
- חיזוק תחושת המסוגלות העצמית של תלמידים
- צמצום הנשירה הגלויה והסמויה
- שינוי האקלים הבית-ספרי, ירידה ברמת האלימות ובתאונות בבית הספר והידוק הקשר בין התלמידים למורים
- לקיחת אחריות של המורים לקידום כל אחד מתלמידיהם בתחומים הלימודי, החברתי-ערכי והרגשי
- יחס חיובי של התלמידים כלפי הלמידה ובית הספר.

9.א.4. העבודה הפדגוגית בשעות הפרטניות

מתוך אוגדן "כלים שלובים" האגף לחינוך על יסודי

[/http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/HighSchool/KelimShluvim](http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/HighSchool/KelimShluvim)

השעות הפרטניות מהוות חלק ממשרת המורה ויש לנצלן להוראה בקבוצות של אחד עד חמישה תלמידים.

תכנית העבודה של השעות הפרטניות נגזרת מתכנית העבודה של בית-הספר.

עבודה בשעות פרטניות מאפשרת פיתוח לומד עצמאי בעל מכוונות ותחושות של מסוגלות עצמית ללמידה, במקביל להקניית ידע ודרכי למידה.

ההוראה במסגרת השעות הפרטניות פותחת חלון הזדמנויות ברמת התלמיד, ברמת המורה וברמת בית-הספר.

ברמת התלמיד 🚩

- צמיחה לימודית (שיפור ההישגים), חברתית ואישית
- פיתוח חשיבה ויצירתיות
- העשרה בתחומי דעת ועניין שונים
- הגברת תחושת השייכות לבית-הספר
- הגברת תחושת המסוגלות העצמית

ברמת המורה 🚩

- התמקצעות – שימוש בדרכי הוראה והערכה מגוונות
- עיסוק ב הנעת תלמידים ללמידה
- תחומי ידע נוספים והעצמה אישית
- העמקת הקשר מורה- תלמיד

ברמת בית- הספר 🚩

- מתן מענה לשונות התלמידים
- צמצום פערים והעלאת הישגים
- פיתוח שיח בית- ספרי מיטבי
- פיתוח אקלים בית- ספרי
- פיתוח תהליכי למידה ארגונית ועבודת צוות
- ניצול אפקטיבי ויעיל של המשאבים העומדים לרשות בית- הספר

עבודה בקבוצות קטנות דורשת מצוות בית הספר ארגון, תכנון, הפעלה מיטבית של מיומנויות תקשורת בין אישיות, גיוון דרכי הוראה, למידה והערכה, ובעיקר מכוונות למשימה.

אפיון העבודה בשעות הפרטניות

- לקיחת אחריות כוללת לתחום הלימודי ולרווחה האישית והחברתית של התלמיד, על ידי המורה ועל ידי התלמיד עצמו באמצעות:

1. העמקת השיח המשמעותי בין המורה לתלמידיו.

2. מתן תגבור לימודי, הרחבה והעמקה למגוון תלמידים.

- רצוי שבקבוצה ילמד מורה שמלמד את התלמידים בכיתה המלאה. במידה ושובץ מורה שאינו מלמד את התלמיד/ה תתוכנן השעה הפרטנית במשותף (בין המורה בכיתה והמורה בשעה הפרטנית), תוך תיאום מלא בין שני מורים.
- יש להשתמש בשיטות הוראה המתאימות להוראה פרטנית-קבוצתית.
- ככלל השעות הן תוספתיות ולא במקום שעות הוראה (שעות אורך). שעות רוחב תהיינה במקרים חריגים באישור הפיקוח, ובלבד שמדובר במקצוע הנלמד באותה שעה בכתה.

דוגמאות לפעילויות בשעות פרטניות

- שיחות אישיות – רגשיות
- עבודה עם מתקשים, תלמידים לקויי למידה ותלמידים הזקוקים להתאמות
- העמקה והרחבה למגוון תלמידים
- תגבור לקראת בחינות
- הנחיית עבודות חקר
- אימון נבחרות ולהקות: ספורט, פיזיקה, זמר, מחול, תיאטרון וכד'

על הצוות החינוכי למפות את הצרכים ותחומי העניין של התלמידים והמורים, לערוך ארבע פעמים בשנה בקרה על אופן ניצול השעות בהיבטים של הצורך ויעילות השעות להשגת יעדי בית הספר. מומלץ מאד לאפשר גם לתלמידים הזקוקים לתגבור לימודי ללמוד גם נושאים נוספים מתחומי העניין שלהם.

להלן הטבלאות הבאות:

אבני דרך בארגון בית-הספר לעבודה בשעות פרטניות עקרוניות והצעות לפעולות
 אבני דרך לבניית תכנית ההוראה – למידה – הערכה בשעות הפרטניות – עקרוניות והצעות לפעולות

אבני דרך בארגון בית-הספר לעבודה בשעות פרטניות עקרוניות והצעות לפעולות

אבני הדרך	הצעות לפעולות אסטרטגיות	עקרונות
שיבוץ מורים	<ul style="list-style-type: none"> מיפוי תחומי ההתמחות של כל מורה מיפוי מספר השעות הפרטניות של כל מורה קביעת קריטריונים לשיבוץ מורים בשעות הפרטניות שיבוץ תלמידים לקבוצות והכנת רשימות שמיות למורי הקבוצות שיבוץ השעות הפרטניות במערכת השעות האישית של המורה, של התלמיד ושל בית-הספר 	<ul style="list-style-type: none"> שיבוץ המורים יתבסס על הכשרתם המקצועית ועל התמחותם שיבוץ המורים ייעשה לאחר הליך של איתור צרכים ומיפוי מורה יוכל במהלך השנה ללמד בקבוצות פרטניות תחומי תוכן שונים יש לאפשר גמישות בקביעת מספר הקבוצות הפרטניות לכל מורה
תכנון הלימודים	<ul style="list-style-type: none"> קיום מפגשים של הצוותים הרלוונטיים, לבניית תכניות לשיעורים הפרטניים בהתבסס על המיפויים השונים גיבוש נוהלי עבודה לתיאום ולשיתוף פעולה בין המורה בכיתה השלמה לבין המורה בקבוצת הלמידה הפרטנית בניית מערכי שיעור וחומרי הוראה בהלימה לאוכלוסיות התלמידים ולצורכיהם בניית כלים להערכת הישגים (מבחנים, בחנים, מטלת ביצוע, עבודות בית, פורטפוליו, יומן למידה, רפרט, מצגת, דוח סיור, דוח מעבדה, דגם, אחר) 	<ul style="list-style-type: none"> תכנון הלמידה יתבסס על עבודת צוות, תיאום ושיתוף פעולה הלמידה הפרטנית תושגת על דיאלוג מעמיק ושיח מפרה מורה-תלמיד ותלמיד-תלמיד הלמידה הפרטנית תבוסס על תכנון מקדים, מובנה וממוקד בצורכי התלמידים ובתכנית הלימודים של משרד החינוך (תכנים, מיומנויות, מושגים, דרכי הוראה והערכה) תכנית השיעורים הפרטניים תהיה בהלימה ליעדי בית-הספר התכנית תחזק טיפוח מצוינות כערך התכנית תאפשר מתן מענה לשונות התלמידים ופיתוח לומד עצמאי התכנית תאפשר צמצום פערים לימודיים, רגשיים וחברתיים דרכי ההוראה וההערכה תותאמנה לקבוצות הפרטניות

עקרונות	הצעות לפעולות אסטרטגיות	אבני הדרך
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ייעשה שימוש יעיל ואפקטיבי במשאבי הסביבה הלימודית הקיימים בבית- הספר (ספרייה, חדר מחשבים, מעבדות, חדרי ספח, אולם ספורט, אחר) הסביבה הלימודית תאפשר גירויים לפיתוח רמות חשיבה גבוהות, תהיה מותאמת לסגנונות ולקצב הלמידה של התלמידים ותיתן מענה לשונותם 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ מיפוי המשאבים הפיסיים העומדים לרשות בית- הספר ▪ בניית מערכי שיעור המבוססים על שימוש בסביבת למידה עשירה (למידה מתוקשבת, מרכז למידה, ספרייה כיתתית, קירות פעילים, תערוכות, כיתה חכמה) ▪ פיתוח חומרים ועזרים לקידום הלמידה בהתאם לצרכים 	<p>עיצוב סביבה לימודית</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ יישום השעות הפרטניות ילווה בתהליכי מעקב, בקרה והערכה (מעצבת ומסכמת) שיטתיים ומדידים על-פי לו"ז מוגדר תהליכי המעקב, הבקרה וההערכה יקיפו את כל השותפים בעשייה (צוות חינוכי, תלמידים והורים) ▪ המעקב, הבקרה וההערכה יתייחסו הן לתהליכים ולדרכי העבודה והן לתוצרים ▪ תהליכי המעקב, הבקרה וההערכה יזמנו רפלקסיה על עבודת הצוות והתבוננות בתרבות הארגונית של בית- הספר ▪ תהליכי המעקב, הבקרה והערכה יסייעו לצוות בית-הספר להפיק לקחים לצורך השבחת העשייה החינוכית 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ בחירת איש צוות לצורך ניהול תהליך המעקב, הבקרה וההערכה במסגרת יישום השעות הפרטניות ▪ קביעת נהלים למעקב, לבקרה ולהערכה של השעות הפרטניות (הרכב הציון, ביטוי בתעודה, דרכי דיווח, ישיבות צוות מקצועי ובין- מקצועי, תיאום בין המורה בכיתה השלמה לבין המורה בקבוצה הפרטנית, תיעוד, קריטריונים להערכת המשימות הלימודיות, קריטריונים להערכת דרכי הוראה, קריטריונים להערכת דיאלוג מורה- תלמיד / תלמיד- תלמיד, אחר) ▪ פיתוח כלים למעקב, לבקרה ולהערכה (דוחות מנב"ס, שאלון שביעות רצון, שיחות אישיות, משוב, רפלקסיה, תיעוד, מיפויים, אחר) ▪ ניהול יומן מעקב אחר נוכחות תלמידים והתקדמותם ▪ בדיקת הלימה בין התכנון לבין הביצוע על-פי לו"ז מוגדר ▪ בדיקת הלימה בין היעדים לבין התפוקות שנקבעו בתכנית העבודה 	<p>מעקב, בקרה והערכה</p>

אבני דרך לבניית תכנית ההוראה – למידה – הערכה בשעות הפרטניות

אבני הדרך	עקרונות	שלבים בביצוע הפעולות	סוגיות שיש לתת עליהן את הדעת בעת הביצוע
<p>בניית קבוצות</p>	<ul style="list-style-type: none"> • בניית קבוצות למידה המקדמות למידה בהתאם למיפוי ולצרכים העולים מן השטח. • הפעלת שיקול דעת לגבי מספר הקבוצות הפרטניות בהן ישתתף כל תלמיד. • הקצאת זמן דיפרנציאלית לקבוצות בהתאם לצרכים. • ניעות תלמידים בין הקבוצות הפרטניות לפי צרכיהם, העדפותיהם והתקדמותם. 	<ul style="list-style-type: none"> • מיפוי ואיתור צרכים בהתייחס לכלל התלמידים בכיתה. • קביעת תבחינים לשיבוץ תלמידים בקבוצות הלמידה הפרטנית תוך התייחסות להיבטים הלימודי, האישי והחברתי. 	<ul style="list-style-type: none"> • שיתוף של התלמידים והוריהם בשיבוץ לקבוצות הלמידה.
<p>מיפוי פנימי של תלמידי הקבוצה</p> <p>תחומי תפקוד: לימודי, אישי, חברתי</p>	<ul style="list-style-type: none"> • הכרת צרכי התלמידים בהיבט הלימודי, בהיבט האישי ובהיבט החברתי כבסיס לתכנון תכנית ההוראה- למידה. 	<ul style="list-style-type: none"> • איסוף מידע הרלוונטי: נתונים (ציונים), הערכות, מידע מבעלי תפקידים רלוונטיים, חומר נוסף שמצוי בידי אנשי הצוות בביה"ס, מידע מהתלמיד ומהוריו. • קיום שיחה אישית עם התלמיד כחלק מתהליך המיפוי זיהוי סגנון למידה, זיהוי עמדות וערכים, התרשמות מרמת ידע ושליטה במיומנויות בתחומים הלימודי, האישי (נטיות, רצונות, יכולת בחירה, מוטיבציה) והחברתי. • תיאום ציפיות והגדרת יעדים להשגה. • הסקת מסקנות ברמת הקבוצה כבסיס לתכנון ההוראה- למידה. 	<ul style="list-style-type: none"> • יצירת מסגרת זמן ומרחב לצורך איסוף המידע עם שותפי התפקיד. • היכרות עם כלים לאיסוף מידע (מבדקי מיפוי, ראיון, שאלון, אחר). • זיהוי נקודות חוזק ונקודות לחיזוק ברמת תלמיד וברמת קבוצה. • הצלבת הנתונים (ציונים, תפקוד) עם שותפי התפקיד והסקת מסקנות.

אבני הדרך	עקרונות	שלבים בביצוע הפעולות	סוגיות שיש לתת עליהן את הדעת בעת הביצוע
<ul style="list-style-type: none"> תכנון הוראה למידה בהתאם לנתוני המיפוי באחריות מורה הקבוצה 	<ul style="list-style-type: none"> תכניות הלימודים של משרד החינוך כבסיס להוראה (תכנים, מיומנויות, מושגים, דרכי הוראה והערכה). בניית לו"ז שימקסם ניצול יעיל של זמן הלמידה. תכנון השיעורים עפ"י שלבים תוך התייחסות לשונות הלומדים: מרמת בסיס ועד לרמה מתקדמת. קביעת אבני דרך ובדיקה תהליכית וקבועה של עמידה ביעדים שהוגדרו. 	<ul style="list-style-type: none"> קביעת הנושאים (ברמת תוכן, מושגים ומיומנויות) שילמדו בשיעורים/ביחידת לימוד בהתאמה לנלמד בכיתה המלאה. קביעת משך הזמן המתאים להוראת היחידה לרמות שונות של תלמידים. חלוקת הזמן בין הוראת התאוריה, תרגול ועוד קביעת יעדים להשגה תוך התייחסות למאפייני תחום הדעת המופיעים בת"ל ולרמות השונות של התלמידים. זיהוי אתגרים וקשיים צפויים בחומר הלימוד קביעת דרכי הוראה תוך התייחסות למאפייני תחום הדעת, לסביבת הלמידה ולסגנון החשיבה והלמידה של כל תלמיד: הצעת משימות לימודיות מגוונות, ברמות שונות שדורשות שליטה במיומנויות שונות. שיתוף התלמידים באמצעות קיום שיח עמם: תחומי ענין בחומר שנלמד, אתגרים בלמידה, קשיים צפויים, מידת הרלוונטיות של הנושא, סוג המשימות המועדף ודרך ההוראה – למידה המועדפת. תרגול החומר הנלמד באמצעות חשיפה רבה לטקסטים. קביעת תהליך הערכה אשר ילווה את תהליך ההוראה לאורכו. 	<ul style="list-style-type: none"> הכרת תכנית הלימודים בתחום הדעת על בוריה. תכנון ההוראה בשיתוף מורה המקצוע בכיתה ומחנך הכיתה. קביעת מספר השלבים בתכנון השיעורים בהתאם לנתוני המיפויים ולרמת התלמידים. איתור הערך המוסף של השיעור המתוכנן לקבוצה לעומת השיעור המתוכנן לכיתה שלמה. בניית מערכי השיעורים מראש לכל יחידת הלימוד תוך גמישות לשנות בהתאם לצורך. הכרת סגנונות למידה. הכרת שיטות הוראה מגוונות והתאמתן לסגנונות חשיבה ולמידה.

אבני הדרך	עקרונות	שלבים בביצוע הפעולות	סוגיות שיש לתת עליהן את הדעת בעת הביצוע
הערכת תהליך העבודה ותוצריו	<ul style="list-style-type: none"> שימוש בכלי הערכה מגוונים. קיום הערכה תהליכית, מתמשכת ורבת שלבים לצורך עיצוב תכנית ההוראה- למידה בהתאם לממצאים, ושיפור תהליכי עבודה. קיום הערכה מסכמת לצורך סיכום הלמידה והשגת התוצאה הרצויה על סמך ההערכה החלופית. 	<ul style="list-style-type: none"> ברמת המורה: <ul style="list-style-type: none"> בדיקת מידת ההתאמה של השיעור על כל מרכיביו לקבוצת התלמידים. הערכת מידת שיתוף התלמידים בתהליך הלמידה תיעוד בכתב של הנתונים והממצאים לאורך תהליך העבודה. ברמת התלמיד: <ul style="list-style-type: none"> בדיקת הידע הנרכש והשגת היעדים שנקבעו לשיעור באמצעות תהליכי הערכה מגוונים. קיום תהליכי הערכה עצמית והערכת עמיתים עפ"י אמות מידה המוכרות לתלמידים. 	<ul style="list-style-type: none"> <u>ברמת המורה:</u> <ul style="list-style-type: none"> הכרת כלי הערכה מגוונים (תצפיות, תיעוד, שיחות משוב, מחוונים, שאלון, מבחנים, תלקיט, אחר). קביעת תהליך המעקב אחר השגת היעדים והתקדמות התלמידים: תחומים להתייחסות, משקלו של התהליך ומשקלו של התוצר הסופי, תדירות המעקב, מתן דו"ח על הנתונים, קביעת הגורם האחראי על איסוף הנתונים. קשר שוטף /תדירות הדיווח למורה המקצועי וקבלת דיווח מהמורה המקצועי בכתה על התפקוד הלימודי בכתה. (הכוונה לדיווח דו כיווני ולתיאום בין המורים). קביעת תהליך ניתוח הנתונים והסקת המסקנות. קביעת הדרכים לשימוש בנתוני ההערכה לצורך שיפור תהליכי העבודה. בניית מנגנונים לניהול הידע ותיעודו.

- ❖ עוד על הוראה- למידה- הערכה בשעה הפרטנית- מתכנן ליישום ניתן למצוא בפרק שלישי של אוגדן "כלים שלובים" של האגף לחינוך על יסודי.
- ❖ הצעות לטפסים שסייעו לביצוע ניהול, המעקב והבקרה בעבודה בשעות הפרטניות ניתן למצוא בנספח מס' 1.

מתן מענה אישי-רגשי-חברתי בשעות הפרטניות

ההזדמנויות הגלומות ביצירת קשר אישי בין המורה לתלמידים במסגרת השעות הפרטניות: בהיבט האישי (של המורה ושל התלמידים):

- ליצור קשר משמעותי יותר עם תלמידים
- להעמיק את ההיכרות עמם
- לקדם את ההיכרות בין תלמידים לבין עצמם
- לאפשר לתלמידים להביא לידי ביטוי את ייחודו של כל אדם ואדם
- לקדם את תחושת הערך העצמי ותחושת המסוגלות של התלמיד, המסייעות להגברת המוטיבציה הלימודית

בהיבט הלימודי: כאשר עולה הצורך לעבוד עם יותר מתלמיד אחד, בקבוצה קטנה:

- להקנות לתלמידים מיומנויות של עבודה בקבוצה, דרכי שיתוף פעולה, קבלת החלטות ויישומן
 - להקנות מיומנויות שיח ולהשפיע על תרבות השיח
 - לקדם את תחושת השייכות של התלמיד לחברת התלמידים בבית-הספר
- תפקיד המורה בקבוצה קטנה

- בקבוצה קטנה משמש המורה כמנחה. כמנחה עליו להתמקד בשני היבטים: **תוכן ותהליך**. **בתהליך ההנחיה** על המורה המנחה להתקדם על-פי הקצב של הקבוצה, כדי שהתכנים יופנמו. עליו להיות מודע לדינמיקה הפנימית הנוצרת בתוך הקבוצה ול"תפקידים" של חברי הקבוצה (המנהיג, הדובר, הליצן, השעיר לעזאזל, היושב על הגדר).
- על המנחה לתת מענה לצורכי הפרט והקבוצה כאחד. עליו לחזק את תחושת השייכות של חברי הקבוצה, להפחית תחושת ניכור וליצור אווירה אשר תשפיע על המוטיבציה של הלומדים להגיע להישגים.

מתווה לשיחות אישיות בין מורים לתלמידים

השעות הפרטניות מאפשרות העמקת הקשר בין מורה לתלמיד. ההוראה בקבוצה קטנה יוצרת מבנה עבודה המזמן קירבה אישית, מבנה המהווה גורם מזמן ליצירת שיח משמעותי ואינטימי יותר בין מורים לתלמידים.

השיחות האישיות מזמנות אפשרות להיכרות מעמיקה של המורה את התלמיד ולבניית מערכת של יחסי אמון.

השירות הפסיכולוגי ייעוצי פרסם חוברת הכתובה בצורת דו-שיח עם המורה ומהווה מתווה לקיום שיחות אישיות בין מורים לתלמידים. החוברת מדריכה את המורים כיצד ליצור שיחה שיש בה הקשבה, אמפתיה ואיתגור.

החוברת מעלה דילמות וסוגיות שונות שהן פועל יוצא של מצב הקרבה. מדובר בסוגיות כגון אלה:

- מהם גבולות השיחה האישית?
- כיצד מנהלים שיחה שמועלים בה תכנים קשים?
- כיצד להתמודד עם בקשה של התלמיד לשמור שיחה אישית בסוד?
- כיצד מתמודדים עם התנגדויות?

נוסף לאמור לעיל, יש בחוברת הדגמה של שיחות אופייניות למצבים שכיחים בבית-הספר:

- שיחות היכרות
- שיחות הערכה ולמידה
- שיחות משמעת
- שיחות על אודות נושאי מצוקה

החוברת הופצה במערכת החינוך וניתן למצאה גם באתר שפ"י.

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Shefi>

9.ב. שעות שהייה - היבט פדגוגי

מתוך חוזר מנכ"ל נוהלי הפעלת רפורמת "אופק חדש" בגני הילדים, בבתי הספר היסודיים ובחטיבות הביניים תשע"ב/9 (א') 01 במאי 2012.

עבודת המורה מורכבת וכוללת משימות מגוונות: תכנון ההוראה-למידה, הוראה-למידה בכיתה במסגרת פרטנית (מורה-תלמיד) ובקבוצה קטנה, פעילות בצוותים שונים, למידה והתפתחות מקצועית ותקשורת עם שותפי תפקיד ועם בעלי עניין (הורים, מומחים וכד'). שעות שהייה מיועדות לאפשר את ביצוע המשימות השונות שאינן הוראה-למידה.

9.ב.1. הנחות היסוד בהתייחס לשעות שהייה

- שעות שהייה הן מרחב של זמן ומקום המאפשר לצוות החינוכי לנצלן למשימות בית-ספריות שנקבעו, לצד משימות אישיות-מקצועיות של המורה כפרט, תוך מתן חופש פעולה לביצוע מטלותיו.

- ארגון הזמן צריך להיות מתוכנן, מסודר ומובנה, כדי שהמורים יוכלו להתנהל בעקביות וביעילות במסגרת מערכת השעות בהתאם למשימות ולאחריות המוטלות עליהם.

9.ב.2. מאפייני שעות שהייה

(1) מסגרת הזמן המובנית מאפשרת לצוות החינוכי לעסוק באופן שוטף בסוגיות חינוכיות ולקדם את השגת היעדים שהוצבו בתכנית העבודה הבית-ספרית השנתית, לצד השגת יעדים שקבע לעצמו המורה.

(2) היערכות נכונה לניצול יעיל של שעות שהייה ולהפעלתן מעצימה את האחריות שהמורה לוקח על עצמו במסגרת מילוי תפקידו.

(3) שעות שהייה יכולות לתרום תרומה משמעותית למקצועיות המורים בתחומים האלה:

- מיסוד עבודת הצוות

- העצמת המורה והדרכתו

- טיפוח תרבות ארגונית.

9.ב.3. התוצאות המצופות

1) מיסוד עבודת הצוות

- מיסוד פגישות עבודה שבועיות במערכת השעות על פי תחומי העניין
- היערכות מתוכננת והכנת סדר יום לשיבות
- שיפור הדיאלוג מורה-מורה
- למידת עמיתים
- למידה מהצלחות
- טיפוח לכידות חברתית בקרב צוות בית הספר.

2) העצמת המורה והעלאת המסוגלות המקצועית שלו באמצעים אלה:

- שיפור הביצועים וההישגים
- גיבוש יכולת ההסתגלות וההשתנות המערכתית
- הבניית דפוס עבודה פרופסיונאליים מתוך מחויבות מקצועית
- ניהול ידע באמצעות תיעוד מפגשים
- חיבור חומרי למידה ומבחנים והפצתם בקרב חברי הצוות
- תכנון עבודה לטווח קצר ולטווח ארוך
- תמיכה מקצועית בעמיתים (במיוחד חדשים או מתקשים)
- הגדרה מחודשת של בעלי תפקידים שונים (למשל יו"ר של ועדות) והרחבת תחומי הסמכות והאחריות שלהם
- קריאת חומרי עבודה עדכניים ורלוונטיים
- תכנון זמן יעיל.

3) טיפוח תרבות ארגונית בית-ספרית הכוללת מאפיינים אלו:

- מחויבות לתת מענה לכל פרט לומד ומלמד
- התפתחות מקצועית מתמדת
- שימוש בנתוני הערכה ומשוב שוטפים
- פתיחות להכנסת שינויים
- פעולת צוות בית הספר כקהילה מקצועית פותרת בעיות, לומדת, מבנה פרקטיקה מקצועית ומפתחת יזמות פדגוגיות
- עידוד שיתוף ההורים ומעורבותם.

9.ב.4. העבודה הפדגוגית בשעות השהייה

מתוך אוגדן "כלים שלובים" האגף לחינוך על יסודי

[/http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/HighSchool/KelimShluyim](http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/HighSchool/KelimShluyim)

שעות השהייה מהוות חלק ממשרת המורה בהסכם עוז לתמורה, ויש לנצלן למילוי משימותיו של המורה, בנוסף לשעות ההוראה בכיתה ולשעות הפרטניות. ניצול השעות באופן מיטבי מאפשר פיתוח צוות, העמקת הקשר עם התלמידים תוך פיתוח שיח מיטבי, ביסוס הקשר עם ההורים וביצוע מטלות הקשורות לעבודת ההוראה במסגרת יום העבודה.

העבודה במסגרת שעות השהייה מקדמת את עבודת המורה כפרט וכחלק מהצוות החינוכי בבית הספר.

אבני דרך בארגון בית הספר לעבודה בשעות השהייה - עקרונות והצעות לפעולות

עקרונות	הצעות לפעולות אסטרטגיות	אבני הדרך
<ul style="list-style-type: none"> כל צוות ביה"ס יהיה שותף פעיל בתהליך קבלת ההחלטות. תהליכי העבודה השיתופיים יאפשרו לגייס מחויבות כלפי העשייה ולפתח אחריות ביחס לניהול זמן עצמי של המורה. התהליכים יזמנו חשיבה רפלקסיבית על נקודות חוזק אישיות ובית ספריות ועל נושאים לשיפור. 	<ul style="list-style-type: none"> חשיפת הנושא בפני צוות בית הספר, תלמידים והורים איסוף נתונים וניתוחם מיפוי הצרכים הבית ספריים באמצעות ישיבות צוות הגדרת נהלי עבודה בניית תכנית עבודה שנתית ליישום שעות אלה הכוללת את המרכיבים הבאים: יעדים, פעולות אופרטיביות להשגת היעדים, לו"ז, באחריות, מדדים להצלחה, תפוקות, דרכי הערכה, לו"ז להערכה 	<ul style="list-style-type: none"> איתור צרכים בית ספריים ומיפויים
<ul style="list-style-type: none"> כל צוות ביה"ס יהיה שותף פעיל בתהליך קבלת ההחלטות. יש לקבוע את המספר המרבי של הצוותים בהם יוכל להשתתף כל מורה. 	<ul style="list-style-type: none"> קביעת הפורומים להידיינות לעבודת צוות (דוגמאות) <ul style="list-style-type: none"> ישיבות מורים כלליות ✓ מפגשי מועצה הפדגוגית ✓ ישיבות הנהלה ✓ ישיבת רכזי מקצוע ✓ ישיבות צוות מקצועית ✓ ישיבות צוות טיפולי ✓ ישיבות צוות חינוך חברתי ✓ ישיבות צוות מחנכים ✓ ישיבות עם גורמים חיצוניים (פיקוח, מדריכים, קב"ס וכד') ✓ אחר _____ ✓ מיפוי המורים השותפים בכל אחד מהצוותים מינוי יו"ר לכל אחד מהצוותים מתוך בעלי התפקידים הגדרת תפקיד יו"ר כל צוות. הגדרת תפקיד הצוות. קביעת לו"ז למפגשים לכל אחד מהצוותים שיבוץ הפורומים לעבודת צוות במערכת השעות הבית ספרית. 	<ul style="list-style-type: none"> הבניית פורומים לעבודת צוות

אבני הדרך	הצעות לפעולות אסטרטגיות	עקרונות
<p>תכנון הפעילות המקצועית של כל מורה</p> <p>בניהול זמן עצמי בהיבט הארגוני והפדגוגי</p>	<ul style="list-style-type: none"> קביעת סדר יום לפעילות מקצועית של כל מורה. מיפוי הצרכים המקצועיים של כל מורה: עבודה עצמית (בניית חומרי הוראה ולמידה, בניית מבחנים, עריכת מיפויים, בניית תכנית עבודה, תיעוד, כתיבת הערכות, בניית סביבה לימודית, אחר _____) 	<ul style="list-style-type: none"> הפעילות המקצועית של כל מורה מושתתת על הצרכים הבית ספריים ועל צרכיו האישיים של המורה
<p>תכנון הפעילות המקצועית של כל מורה מול גורמים שותפים (תלמידים/הורים)</p>	<ul style="list-style-type: none"> תכנון מפגשים אישיים עם ההורים הפצת לוח קבלת הורים. תכנון ימי הורים מיפוי צורכי התלמידים תכנון מפגשים אישיים עם התלמידים היערכות לפעילויות בית ספריות (טיולים, תערוכה, טקסים, אחר) כנ"ל שיבוץ הפעילות המקצועית של כל מורה במערכת השעות האישית שלו ובמערכת השעות הבית ספרית 	<ul style="list-style-type: none"> השעות תומכות הוראה מאפשרות למורה ליצור עם ההורים דיאלוג המושתת על אמון הדדי.
<p>בניית מנגנונים להערכת ניצול יעיל של שעות תומכות ההוראה</p>	<ul style="list-style-type: none"> קביעת מדיניות בית ספרית למעקב ובקרה אחר יישום השעות תומכות ההוראה פיתוח כלים למעקב ולבקרה אחר יישום שעות השעות תומכות ההוראה קביעת לוח לבקרה והערכה 	<ul style="list-style-type: none"> תהליכי ההערכה והבקרה יהיו שיטתיים ומדידים. תהליכי ההערכה והבקרה יזמנו התבוננות בתרבות העבודה הבית-ספרית ויסייעו לביה"ס להשביח תפוקות ותוצרים.

❖ הצעות לטפסים שסייעו לביצוע ניהול, המעקב והבקרה בעבודה בשעות השהייה ניתן למצוא בנספח מס' 1.